

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Власенко В. М. (Суми), канд. іст. наук;
Дегтярьов С. І. (Суми), канд. іст. наук;
Король С. М. (Суми), канд. політ. наук;
Куліш А. М. (Суми), д-р юрид. наук;
Лобко Н. В. (Суми), канд. іст. наук;
Нестеренко В. А. (Суми), канд. іст. наук;
Піскун В. М. (Київ), д-р іст. наук;
Рамач Я. (Нові Сад, Сербія), д-р іст. наук;
Семенов В. М. (Суми), канд. наук з держ. упр.;
Теліженко Л. В. (Суми), д-р філософ. наук.

Видання рекомендоване до друку рішенням вченої ради
юридичного факультету Сумського державного університету
(протокол № 8 від 02.04.2015 р.)

**Суспільно-політичні процеси на українських землях: історія,
проблеми, перспективи** : зб. матер. III Всеукр. наук.-практ. конф. : у 2 част.
(Суми, 17 квітня 2015 р.) / ред. колегія : В. М. Власенко, С. І. Дегтярьов,
С. М. Король та ін. – Суми : Сумський державний університет, 2015. – Ч. 2. – 69 с.

До збірника увійшли наукові статті та повідомлення викладачів,
студентів, учених та аспірантів ВНЗ і наукових установ, виголошені в рамках
III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Суспільно-політичні
процеси на українських землях: історія, проблеми, перспективи»
(Посвідчення УкрІНТЕІ № 758 від 12 грудня 2014 р.), присвяченої
актуальним питанням суспільно-гуманітарних наук.

В ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ КОНФЕСІЙ ТА ВІРОСПОВІДАнь НА СУМЩИНІ

Як відомо, Сумщина є багатоконфесійним регіоном. Окрім офіційно прийнятого християнства східного обряду на її території в різні історичні періоди з'являлися та формувалися інші віросповідання. Це актуалізує питання про динаміку розвитку на Сумщині інших віросповідань та їх сучасний стан.

Православ'я, яке, безперечно, домінує на Сумщині, є не єдиним християнським напрямком рідного краю. У м. Суми представлена і порівняно молода Римсько-католицька парафія. У кінці ХІХ ст. сумські католики вирішили побудувати у своєму місті власний храм і отримали дозвіл в 1900 р. за допомогою відомого сумського мецената Павла Харитоненка, на цукрових заводах якого працювало багато фахівців з Європи, головним чином католики з Польщі та Чехії. Церква (костел) Благовіщення Пресвятої Діви Марії, яка виконана в готичному стилі, була заснована в 1901 р. і освячена в 1911 р. Яном Цепляк, єпископом Могильова. Через два десятиліття церква Благовіщення була закрита владою і тільки після розпаду СРСР була повернена відродженій Римсько-католицькій громаді та навесні 1998 р. урочисто переосвячена.

Як свідчать архівні дані, у 1844 р. в Сумах жило п'ять представників лютеранської церкви, яка офіційно почала діяти у Сумах лише у 90-ті роки ХІХ ст. [1]. Інші протестантські релігійні общини в області почали з'являтися лише з 1993-1994 рр. за сприяння представників закордонних релігійних центрів США, ФРН, Бразилії. У цей період в містах області діяли релігійні громади церкви Повного Євангелія, Свідків Єгови, церкви Христа і Ісуса Христа Святих останніх днів, товариства Свідомості Кришни та деякі інші. Привертає до себе увагу те, що протягом останніх років відбувається відносно швидке зростання протестантських і неорелігійних громад перш за все в містах області, а переважну більшість членів цих громад становлять люди віком до 30 років. Як свідчить О.М. Сотник, протягом 1992-2000 рр. в області почали діяти 87 релігійних громад цих віровчень і лише 12 із них у сільській місцевості, 86,2% їх функціонують у містах [2].

У межах Сумської області представлені такі течії протестантизму, як лютеранство, анабаптизм (баптизм), євангелісти, п'ятдесятники, адвентисти. Перша громада євангельських християн-баптистів на Сумщині виникла у 1883 р. у м. Конотопі. У 1904 р. делегація помісної Конотопської церкви вже брала участь у роботі XIII з'їзду баптистів, який проходив у Ростові-на-Дону і звернулася до нього з заявою про вступ до Союзу баптистів. Цікаво, що на цьому з'їзді Україна була представлена лише двома делегаціями: від Києва та Конотопа. У 1914 р. в Конотопі, Конотопському і частково Кролевецькому повітах нараховувалося вже до 1380 баптистів [3].

Православні священики засуджували «нові секти» та називали їх еретичними. А починаючи з 1933 р., релігійні організації були вже офіційно проголошені державою «агентами фашизму», що стало моральним обґрунтуванням масового закриття як православних храмів, так і протестантських. У цей час на Сумщині була припинена діяльність більшості громад ЄХБ, ХВС(П) та Кролевецької громади АСД.

Під час війни окупаційна влада нерідко повертала віруючим храми, молитовні будинки. Зокрема у 1941-1942 рр. релігійним громадам були повернуті Харлампіївський (Гамаліївський) жіночий монастир та Глинська пустинь. Відновились богослужіння майже у 80 храмах УПЦ та більшості церков ЄХБ, котрі у 30-ті роки були змушені перейти на нелегальний стан. Знову відкрились двері молитовних будинків у Сумах, Ромнах, Лебедині, Тростянці, в селах Коровинці, Жовтневе та інших населених пунктах області.

У післявоєнні роки продовжилися гоніння на церкву. Але не набагато кращим було двадцятиліття брежнєвського застою (1964-1983 рр.). Наприклад, у 1966-1971 рр. за активну релігійну діяльність в області було засуджено 13 чоловік.

Аналіз релігійної ситуації в області протягом останніх років дає усі підстави говорити про демократизацію церковно-релігійного життя, динамічний розвиток мережі релігійних організацій, а також різке збільшення конфесійної різноманітності релігійного середовища Сумщини. Поряд з цим в області, як і в Україні в цілому, відбувається швидке зростання релігійного населення. Якщо ще 10-15 років тому, за часів тоталітарного режиму, до віруючих відносили себе 15-20% населення, то зараз їх близько 60%, що підтверджується і проведеним у серпні 2004 р. опитуванням мешканців обласного центру. При цьому 70% опитуваних відносять себе до православних, 15% – до католиків, а ще 15% – до інших віросповідань [2].

В області послідовно здійснюється передача місцевим релігійним організаціям колишніх храмів та молитовних будинків. Протягом 1994-2000 рр. релігійним громадам Сумщини повернено 110 таких культурних будівель, в т. ч. парафіям УПЦ 104 колишніх храмів, УПЦ КП – 4, римсько-католицькій та іудейській громадам по 1. Така суттєва різниця у кількості повернених храмів релігійним громадам різних конфесій пояснюється тим, що практично всі колишні культурні будівлі раніше належали парафіям УПЦ (до 1990 р. – РПЦ), які з тих чи інших причин припиняли свою діяльність [3].

За період 1991-1998 років значно зросла і стала досить впливовою Церква адвентистів сьомого дня. Якщо на початок 1990 року вона налічувала близько 15 тисяч чоловік у 192 громадах, то на початку 1998 року – 59 тисяч чоловік у 680 громадах. У 1995 році в Сумах та Шостці за сприяння місіонерів із ФРН виникли релігійні громади Новоапостольської церкви. Назва підкреслює, що церква створена послідовниками перших апостолів. Як і в стародавньому християнстві цю церкву очолюють «апостоли». З 1993 року в Сумах діє Церква Христа.

Отже, релігійна ситуація на Сумщині свідчить про те, що на теренах нашого краю, в супереч історичним викликам, спостерігається стійка тенденція до зростання кількості різних віросповідань та чисельності їх представників. При цьому як для самих релігійних громад, так і держави у цілому характерним є толерантне ставлення до них.

1. Державний архів Сумської області, ф. 637, оп. 1, спр. 55, арк. 64.

2. *Сотник О.М.* Православна Сумщина: нариси з історії православ'я на Сумщині (988-2004) / О.М.Сотник. – Суми: Козацький вал, 2004. – 198 с.

3. *Сотник О.М.* Протестантизм на Сумщині (короткий історичний нарис) / О.М.Сотник. – Суми: Козацький вал, 2001. – 116 с.